

Л.О. Дашутіна,
к.е.н., доцент кафедри менеджменту
імені професора Л.І. Михайлової,
Сумський національний аграрний університет

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ ТА НАУКИ

Академічна доброчесність набуває актуальності і стає однією з значущих категорій у науковому середовищі. Вперше показовим став процес перевірки докторських дисертацій тепер уже колишнього міністра Німеччини Гуттенберга та заступника голови Європарламенту пані Кох-Мерін. Виявлений плагіат змусив чиновників подати у відставку. Ще жорсткіші наслідки порушення вимог дисертації з плагіату надгонали лікаря з клонування Хванг Ву Сук – призначено кримінальну відповідальність у вигляді двох років позбавлення волі. Тому моральні аспекти наукової діяльності завжди виступали та виступатимуть одними з базових вимог проведення наукових досліджень.

Серед основних сфер прояву несумлінності у наукових дослідженнях та розробках можна назвати: безпосереднє проведення досліджень; підготовка публікацій різного рівня (статті, тези, монографії, підручники тощо); оформлення заявок отримання грантового фінансування; взаємодія із колегами.

В Україні найпоширенішим видом порушення академічної недоброчесності є саме плагіат (включно з використанням робіт і дисертацій, які продаються на комерційній основі) та списування [1, с. 4]. Згідно зі статистикою Unicheck, в Україні у 2018 році середній показник текстових збігів у перевірених системою роботах сягнув 33,16% [2]. Важливо зазначити, що науковий плагіат природним чином виростає з практики списування та плагіату в освіті (на всіх її рівнях).

Основними причинами порушення академічної доброчесності виявляють такі:

1. **Правова непоінформованість.** Незнання чи небажання знати приписи закону. Коли мова йде про студентів, то такий сценарій віриться легко. Але якщо суб'єкти вже претендують на статус кандидата або доктора наук, у незнання елементарних правил віриться важко, що говорить про некомпетентність такої особи. Проте на виправдання звучать саме такі формулювання.

2. **Нігілізм,** тобто невизнання або ігнорування встановлених правил та розпоряджень. Саме самовпевненість спонукає авторів «пропустити» певні положення та стандарти з метою досягнення поставленої глобальної мети. А недосконалість закону та недостатній контроль лише сприяють цьому.

3. Прагнення отримати особисту вигоду. Такий сценарій досить поширений. У хід іде шахрайство, змова, обман, договірна співпраця, корупція.

4. Нестача часу, небажання приділяти достатньо уваги дослідженню.

Існує ще багато суб'єктивних та об'єктивних причин, але жодна з них не є виправданням. Враховуючи збільшення випадків порушення академічної доброчесності, на сьогоднішній день гостро стоїть питання державного регулювання та посилення заходів у цьому напрямку.

Міжнародна практика впровадження принципів академічної доброчесності, складовою частиною якої є боротьба з проявами плагіату, вже кілька десятиліть тому почала оформлюватись на інституційному рівні.

Серед заходів запобігання плагіату можна назвати:

- посилення відбору абітурієнтів. Одна з непрямих причин плагіату - нездатність деяких студентів самостійно виконати задану роботу;
- створення умов, за яких студенту не вигідно буде списувати;
- усний контроль знань (якщо студент виконав роботу не самостійно, він навряд чи зможе грамотно розповісти про її основні положення, оперуючи цитатами з використаних джерел, довести свою точку зору);
- щорічна зміна викладачами завдань з дисципліни, знизити або зовсім виключити шанс обміну готовими роботами зі старшими студентами, які вже проходили конкретний курс;
- модернізація питань, завдань та тематики робіт таким чином, щоб утруднити пошук в інтернеті та стимулювати у студентів власні роздуми, а не копіювання чужого.

Також можна надавати можливість студентам робити огляд конкретної статті чи книги. Зрозуміло, некоректно розраховувати на високий рівень новизни в таких роботах, але принаймні чуже не видаватиметься за власне. Практикувати творчі завдання, знижуючи кількість робіт, де студент може списати. Необхідне підвищення відповідальності вчених за факт академічного плагіату.

Виходячи із вищевикладеного, вважаємо, що викорінення цієї недоброчесної практики потребує співпраці та активної позиції усіх, хто пов'язаний зі сферою вищої освіти у всьому світі.

Список використаних джерел:

1. Стан і проблеми боротьби з плагіатом в українській освіті. Електронний ресурс. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2017-12/plagiat-8be00.pdf>

2. Плагіат у вищій освіті. *QAА Агенція забезпечення якості вищої освіти Великобританії*. Електронний ресурс. URL: https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/05/plagiat_qa.pdf